

MET UITKERINGEN EN WERK OP WEG NAAR INCLUSIE

Katrijn Ruts & Jos Wouters

De filosofie van het VN-Verdrag stelt dat personen met een handicap een gewone job moeten kunnen uitoefenen en daar een inkomen uit verwerven. Het huidige uitkeringsstelsel en het gebrek aan afstemming op de ondersteunende maatregelen voor tewerkstelling ontmoedigt hen echter om de stap te zetten naar werk. We denken daarom best na over een hervorming.

Hoe de uitkeringenregelingen de stap naar werk afremmen

Algemeen gesproken hebben personen met een handicap bereikbaar minder goede betaalde en/of deeltijdse jobs. We gaan hier niet in op de factoren die daartoe bijdragen. Feit is dat het geringe verschil tussen de hoogte van de inkomensvervangende tegemoetkoming en het mogelijk loon uit werk, personen met een handicap allerminst stimuleert om een traject naar werk te starten.

Wie toch gaat werken, verliest vaak zijn /haar inkomensvervangende tegemoetkoming: men schrappt deze uitkering *volledig* wanneer iemand meer dan het minimuminkomen per jaar verdient als gezinshoofd. Voor de andere categorieën (samenwonende of alleenstaande) ligt die grens zelfs nog lager.

Wie gaat werken, verliest vaak ook zijn /haar integratietegemoetkoming (om precies te zijn als het netto belastbaar inkomen meer dan 21.579 euro per jaar bedraagt. Dit komt overeen met een brutoloon van 2.300 euro per maand). Men redeneert hierbij dat mensen die een bepaald inkomen kunnen verdienen niet zo zwaar gehandicapt zijn en dat ze dus ook niet zo veel “onbecijferbare meerkosten” hebben. Deze redenering vertrekt van een totaal verouderde medische visie op personen met een handicap. Vandaag weten we dat ook mensen met een zware ondersteuningsnood, mits ondersteuning, met succes een job kunnen uitoefenen.

Werkende personen met een handicap die hun werk verliezen, vallen terug op een uitkering die berekend is op het meestal toch al lage loon dat zij verdienen (zie hoger): een werkloosheidsuitkering, of (op termijn toch) een ziekte- en invaliditeitsuitkering. Zij komen dan in een totaal onoverzichtelijke situatie terecht. Vooral samenwonenden (met ouders, andere familieleden, een partner met een inkomen) worden in het uitkeringssysteem niet beloond voor pogingen om te gaan werken. Ze moeten verder met een vervangingsinkomen dat meestal niet veel hoger ligt dan hun oorspronkelijke inkomensvervangende tegemoetkoming.

Bij werkloosheid krijg je je integratietegemoetkoming terug. Maar bij de medische herevaluatie die elke vijf jaar standaard gebeurt voor de berekening van die tegemoetkoming, wordt “hebben gewerkt” een nadeel. Je zelfredzaamheid wordt groter geacht dan vóór je werkte. Het resultaat is een lagere integratietegemoetkoming terwijl je wel dezelfde kosten hebt als daarvoor.

Conclusie: in een heleboel gevallen zijn personen met een handicap die de stap naar werk (toch) durven zetten maar die hun job verliezen, financieel niet beter af dan voorheen. Een belangrijk aspect bij dit alles is dan ook de inkomenspositie van personen met een handicap. Algemeen gezien kan een inkomen uit werk bijdragen tot een sterkere economische positie. Bij mensen met een handicap die werken, is dat echter vaak niet zo. Onderzoek toont aan dat het juist werkende mensen met een (lichtere) handicap zijn die zich het vaakst onder de armoedegrens bevinden (zie referenties bij Leestips). Naast de hoger genoemde zijn ook de ondersteuningsmaatregelen op regionaal niveau, onder andere assistentie via een budget, vaak onvoldoende en betalen personen met een handicap veel ondersteuning nog uit eigen zak.

Om al deze redenen is een hervorming van de uitkeringen noodzakelijk. We hebben daarbij drie directe effecten voor ogen:

1. De combinatie van inkomen uit werk en inkomen uit uitkering mogelijk maken, met inkomen uit werk als basis.
2. Zorgen voor een werkelijke financiële vooruitgang als mensen gaan werken
3. Mensen met een handicap psychologische zekerheid geven dat zij bij de stap naar werk niet hun financiële zekerheid verliezen en in een financieel moeilijker situatie belanden.

Even over het muurtje kijken

Een inkomen uit werk als basis, eventueel aangevuld met een aanvullende uitkeringen is het uitgangspunt in Nederland in wat men “werk naar verdienvermogen” noemt. We kunnen daar inspiratie halen om dit principe ook in Vlaanderen te gaan hanteren.

Een kanttekening is echter te maken bij een toepassing van dit principe binnen een korte termijn besparingspolitiek. Momenteel wil men de 200.000 “Wajongers” (jongvolwassenen met een handicap die een inkomensvervangende uitkering hebben) herleiden tot 40.000 door 160.000 onder hen in het arbeidscircuit te brengen. Binnen welke termijn en met welke ondersteunende maatregelen dit zal gebeuren, is nog onduidelijk. De vrees bestaat dat door een gebrek aan gepaste ondersteuning de tewerkstelling niet duurzaam zal zijn en de voormalige Wajongers op een werkloosheidsuitkering terugvallen die lager is dan hun oorspronkelijke uitkering. Deze evoluties in het buitenland maken duidelijk dat we het hele plaatje aan uitkeringen moeten meenemen en bovendien maatregelen voor ondersteuning als essentiële randvoorwaarde moeten inplannen.

Concrete voorstellen

1. Een persoon verliest zijn volledige inkomensvervangende tegemoetkoming niet wanneer hij begint te werken. De inkomensvervangende tegemoetkoming daalt wel naargelang er meer inkomen uit werk is. Inkomen uit loon en inkomen uit een uitkering zouden samen minstens de hoogte van een basisinkomen moeten hebben.
2. Bij terugvallen op een werkloosheidsuitkering of ziekte- en invaliditeitsuitkering stijgt de aanvullende inkomensvervangende tegemoetkoming indien nodig automatisch. De som van de inkomensvervangende tegemoetkoming en de werkloosheidsuitkering zou minstens de hoogte van het basisinkomen moeten zijn.
3. De persoon verliest zijn integratietegemoetkoming niet omdat hij een loon verwerft. Integratietegemoetkoming is geen inkomensvervangende uitkering. Ook iemand die werkt heeft “niet becijferbare meerkosten” op vlak van ondersteuning.
4. Om (duurzaam) werk mogelijk te maken, moeten loon en uitkering worden aangevuld met een voldoende hoog ondersteuning(sbudget). Daar hadden we het in onze eerste impulsnota verder over. Trajectbegeleiding is belangrijk om mensen aan werk te helpen en in de andere fasen van de loopbaan.
5. Een goede afstemming tussen het beleid rond uitkeringen op het federale niveau, en een ondersteuningsbeleid op regionaal niveau. Een geïntegreerd inclusief beleid bekijkt dus wat op alle domeinen afzonderlijk nodig is voor inclusie, maar wordt noodzakelijkerwijze aangevuld met een afstemming tussen de beleidsdomeinen én -niveaus.

Besluit:

Het financiële verschil tussen een situatie van werk en werkloosheid of inactiviteit is na deze maatregelen in veel gevallen dan nog altijd niet groot. Maar dat kleine verschil is niet het enige dat ervoor zorgt dat mensen de stap niet zetten naar werk. Gebrek aan ondersteuning, onzekerheid om bij verlies van werk op een lager inkomen terug te vallen dan voorheen, ... zijn even belangrijke redenen.

Bio

Jos Wouters en Katrijn Ruts zijn beleidsmedewerkers bij Gelijke Rechten voor Iedere Persoon met een handicap (GRIP) vzw. **GRIP** is een burgerrechtenorganisatie van personen met een handicap die streeft naar gelijke rechten en gelijke kansen voor personen met een handicap. Het VN-Verdrag voor de Rechten van Personen met een Handicap, 4 jaar geleden ondertekend door België, is daarbij het uitgangspunt. GRIP werkt zowel op vlak van beleidsbeïnvloeding als aan het veranderen van de mentaliteit in de samenleving. www.gripvzw.be

Jos Wouters werkt bij GRIP rond de thema's "werk" en "redelijke aanpassingen". Hij werkte voorheen in een voorziening voor personen met een verstandelijke handicap als opvoeder en boekhouder. Later was hij financieel verantwoordelijke van een sociale werkplaats. Deze verschillende professionele invalshoeken zijn heel verrijkend geweest voor het opbouwen van een breed beeld op personen met een handicap en hun tewerkstellingskansen en -aspiraties. Zijn ervaringsdeskundigheid in het leven met een handicap versterkt zijn professionele deskundigheid.

Katrijn Ruts werkt bij GRIP rond de thema's "kwaliteit van bestaan" en "ondersteuningsbeleid", voornamelijk rond het Vlaamse welzijnsbeleid. Zij werkte eerder bij het Vlaams Gebruikersoverleg voor Personen met een Handicap (VGPH) dat vertegenwoordigers van personen met een handicap in de zorgregie ondersteunt. Daarvoor werkte ze bij GRIP rond het uitwerken van instrumenten voor een gelijkemansbeleid zoals een indicatorenset voor het meten van inclusie en het uitwerken van een "inclusie effecten analyse" voor het ex ante inschatten van effecten van beleidsvoornemens.

Leestips

http://www.kuleuven.be/lucas/pub/publi_upload/2012_eindrapport%20HANDILAB%20LUCAS%20effectiviteit%20IVT%20IT_def.pdf

<http://www.belspo.be/belspo/fedra/proj.asp?l=nl&COD=AG/KK/154>

Deze impulsnota sluit aan bij de impulsnota "*Hoe de tewerkstellingskansen van personen met een (arbeids)handicap verbeteren*" van dezelfde auteurs en bevat een meer technische uitwerking van een aantal voorstellen.